



Dogtroep

1978

'Actie Tomaat'



De Flint, Amersfoort



Start Oerol

Toneelschuur Haarlem



Theater als
black box

'88



Toneelgroep Amsterdam: eigen zaal

Nieuwe arbo- & brandweereisen.
Grotere exploitatiemogelijkheden

Koninklijke
Schouwburg
Den Haag

Koninklijk
Theater Carre
Amsterdam



40 jaar bouwen aan theaters

In 1987, het jaar waarin de VPT werd opgericht, was de Nederlands toneelwereld volop aan het hervormen als gevolg van de *Aktie Tomaat*. Dit betekende een tamelijk forse herindeling van het theaterlandschap. | TEKST: MARTIEN VAN GOOR EN ROEL TEN BRAS |

Er kwam ruimte voor nieuwe gezelschappen met een meer experimenteel karakter. De gezelschappen werden meer gespreid over het land en naast de grote gezelschappen met traditioneel repertoire kwam ruimte voor kleinere gezelschappen met vooral jonge acteurs. Sociale en geografische spreiding was het nieuwe motto. Overal in Nederland ont-

stonden theaters speciaal voor kleinere gezelschappen. Er kwam ruimte voor jeugd-, marge- en vormingstheater met als gevolg meer voorstellingen en een gevarieerder aanbod. In die tijd speelde de Dogtroep op scheepshellingen in Amsterdam-Noord en het Werktheater koos zijn eigen omgeving. In 1980 startte Oerol op Terschelling. Het 'rodepluche-theater' was definitief uit.

Podium, jaargang 1, nummer 1, mei 1983



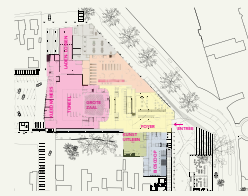
Vlakke vloer

Toch werden er ook nieuwe theaters gebouwd, maar het moest laagdrempelig zijn. Zoals bijvoorbeeld het 'speelstadje' De Flint in Amersfoort en de Agnietenhof in Tiel, waar de openbare straat letterlijk doorloopt in het gebouw. Daarnaast ontstond er een ander circuit: de theaterzaal als *black box*. De Toneelschuur in Haarlem was een van de pioniers van het vlakkevloertheater in Nederland. Twintig jaar later ontwierp men er een nieuw gebouw met onder andere een kleine, multifunctionele zaal. Deze werd qua vormgeving, uitrusting en gebruiksmogelijkheden een landelijk voorbeeld. Dit *black box*-principe werd vaak herhaald, zij het dikwijls minder flexibel, maar altijd in de vorm van een eenvoudige rechthoekige 'doos' met een schuiftribune. Het bleek vaak voldoende, gegeven het typisch Nederlandse fenomeen van de reizende gezelschappen. Voorstellingen staan - nog steeds - maar kort op één plek en er is geen tijd of geld om de zaal aan te passen aan de voorstelling. Het is een uitzondering wanneer een gezelschap zijn eigen theater bouwt.

Een van die uitzonderingen is de Stadsschouwburg in Amsterdam. Daar werd onder aanvoering van Toneelgroep Amsterdam samen met de Melkweg boven de zalen van die laatste een zaal gebouwd naar de visie van Toneelgroep Amsterdam. Dat begon als het zich afzetten tegen de 'oude'



Beweegbaar plafond
Theater De Spiegel, Zwolle



Cultuurcentrum DNK, Assen



18

'08

2018



Kunstmin + Energiehuis, Dordrecht

CHV Noordkade, Veghel



zaal, maar levert uiteindelijk een theatergebouw op, waarin de oude zaal weer een belangrijke plaats heeft gekregen.

Optimaliseren

In de jaren negentig ontstond er weer aandacht voor de klassieke theaters. In Den Haag werd de Koninklijke Schouwburg ingrijpend verbouwd en gemoderniseerd. In Amsterdam werd Koninklijk Theater Carré aangepakt om de eisen voor brandveiligheid in te passen en de exploitatiemogelijkheden te vergroten. Het optimaliseren van de toneelhuizen werd een hele nieuwe uitdaging. Nieuwe arbo-eisen leidden tot verregaande

Arbo-eisen leidden tot verregaande mechanisatie en automatisering van de trekkenwand.

mechanisatie en automatisering van de trekkenwand, maar ook het vereenvoudigen van het laden en lossen voor de reizende producties maakten er onderdeel van uit.

Begin 2000 wordt er een groot aantal nieuwe theaters gebouwd. Overigens zonder dat de theaterwereld buiten deze nieuwe theaters verdwijnt; ze bestaan gewoon naast elkaar. Op verschillende manieren wordt aandacht gegeven aan multifunctionaliteit. Bijvoorbeeld in De Spiegel in Zwolle waar

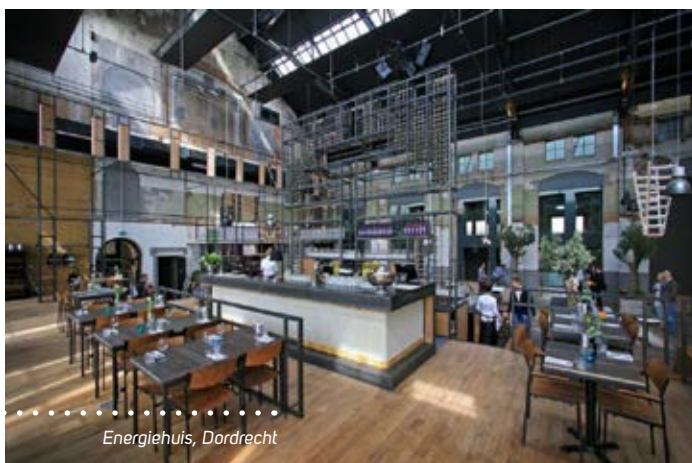
een beweegbaar plafond de zaal geschikt maakt voor zowel toneel als concerten.

Integratie

Het meest recent zijn de ontwikkelingen waarbij het theater onderdeel wordt van een groot cultureel centrum met bijvoorbeeld bioscoop, bibliotheek, woningen en zelfs parkeergarages. Soms in één complex, soms door samenwerkingen aan te gaan. De Nieuwe Kolk in Assen is onderdeel van de binnenstad en daarmee een belangrijke versterking voor het hart van Assen. Het is dan ook niet meer alleen rondom voorstellingen in gebruik, maar gedurende de hele dag. In Dordrecht liggen de net verbouwde 'klassieke' Kunstmin en Het Energiehuis op korte afstand van elkaar en vullen elkaar uitstekend aan.

Omarmen

Om te kunnen voldoen aan de wensen van de hedendaagse bezoeker, is de verwachting dat in de nabije toekomst theaters meer en meer verschillende disciplines gaan omarmen om exploitatiemogelijkheden te vergroten. Met ruimten voor alternatieve activiteiten, digitale innovaties, verhueringen en goed geoutilleerde, autonome horecavoorzieningen. Leden van de VPT uit verschillende disciplines zullen elkaar in deze boeiende, steeds wisselende wereld regelmatig tegenkomen om kennis uit te wisselen en plezier te maken. <<



Energiehuis, Dordrecht



CHV Noordkade, Veghel